

१२२२

विषय कोड: ००११

MMC-GRADE XI

२०८१ (२०२४)

अनिवार्य नेपाली

समय : ३ घन्टा

पूर्णाङ्क : ७५

(मौलिक र सफासँग लेखिएको उत्तरलाई अङ्कनमा प्राथमिकता दिइने छ ।)

१. दिइएको अनुच्छेदका रेखाङ्कित वर्णहरूको उच्चारण स्थान र प्रयत्न छुट्याई लेख्नुहोस् । (३)
योगमाया बालविवाहको विपक्षमा उभिन थाले। स्वच्छ विधवा विवाहको समर्थन गर्थिन् ।
२. शुद्ध गरी पुनर्लेखन गर्नुहोस् : (३)
हाम्रो संस्कृति र हाम्रो समाज मूर्त र अमूर्त संस्कृतिको मिश्रणबाट बनेको छ । हाम्रो गाउँ तथा शहरमा प्राचिन सभ्यताका धरोहर यत्रतत्र छन ।
३. अनुच्छेदमा रेखाङ्कन गरिएका शब्दको पदवर्ग पहिचान गरी लेख्नुहोस् । (२)
अहो ! तिमी नै फेरि प्रथम भएछौ । तिमी असल छौ भन्ने मलाई पूरा विश्वास थियो । यो विश्वास जोगाएकामा धन्यवाद छ ।
४. दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (२ x २ = ४)
(क) दिइएको अनुच्छेदबाट दुई दुईओटा तत्सम र आगन्तुक शब्द पहिचान गरी लेख्नुहोस् ।
हाम्रो क्याम्पसले कर्मस सङ्कायका विद्यार्थीहरूका लागि शैक्षिक भ्रमण र साइन्स विषयका विद्यार्थीका लागि औद्योगिक भ्रमणको व्यवस्था गरेको छ ।
- (ख) दिइएका शब्दहरूलाई शब्दकोशीय क्रममा मिलाई लेख्नुहोस् ।
आगमन, अहिले, किताब, कलम

५. दिइएको अनुच्छेदबाट तीनओटा पारिभाषिक शब्द पहिचान गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । (३)
वातावरण प्रदूषण वर्तमान विश्वकै गम्भीर समस्या हो । यसका कारण अनेक रोगका बीटाणुहरू फैलिएका छन् । यसैले संसारमा मधुमेह, उच्च रक्तचाप आदि रोगीहरूको सङ्ख्या बढाएको देखिन्छ ।

अथवा

दिइएको अनुच्छेदबाट एउटा अनुकरणात्मक शब्द, एउटा उखान र एउटा टुक्का पहिचान गरी तिनलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् :
हुने बिरुवाको चिल्लो पात भने झैं हरिले परीक्षामा प्राप्त गरेको सफलताबाट उसका अभिभावकले खुसीले गद्गद हुँदै नाक ठाडो पारे । अकबरी सुनलाई कसी लगाउनु पर्दैन भन्दै मेधावी विद्यार्थी हरिलाई विद्यालयका प्रधानाध्यापकले मुसुमुसु हाँस्दै अरुको खुट्टा तान्न छाडेर आफ्नो कर्ममा निरन्तर लाम सल्लाह दिए ।

६. कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (२ x २ = ४)
(क) अनुच्छेदबाट दुईओटा उपसर्ग र दुईओटा प्रत्यय व्युत्पन्न शब्द पहिचान गरी तिनको निर्माण प्रक्रिया देखाउनुहोस् :
सौन्दर्य अनुमानले थाहा पाइने विषय होइन । परापूर्वदेखि सुरम्य हिमाली भौगोलिक छटाको अवलोकनले सबैको मन मोहित बनाएको छ ।
- (ख) अनुच्छेदबाट दुईओटा समस्त शब्द पहिचान गरी विग्रह गर्नुहोस् र दुईओटा द्वित्व शब्द पहिचान गरी दोहोरिएका अंश छुट्याउनुहोस् :
नेपाली समाजमा आलोपालो काम गर्ने र सरसमस्या पर्दा ऐँचोपैँचो चलाउने प्रचलन छँदैछ । दिनरात पसिना बगाउने मानमर्यादा भएका बुद्धिजीवीहरू पनि एकआपसमा सरसहयोग गरेरै जीवनगुजारा गरिरहेका छन् ।

- (ग) अनुच्छेदबाट चारओटा सन्धियुक्त शब्द पहिचान गरी सन्धि विच्छेद गर्नुहोस् :
निरुपाय व्यक्तिले पनि हिमालय चढेर, विद्यालयमा पढेर राम्रा सूक्ति अनूदित गर्ने छन् । सदैव हामीले मतैक्य भएर ती देवर्षितुल्य प्रत्येक प्रतिभालाई स्वागत गरी परोपकारको पाठ पढाउनुपर्छ ।

७. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (४)
(क) दिइएको अनुच्छेदलाई पुलिङ्ग भए स्त्रीलिङ्ग र स्त्रीलिङ्ग भए पुलिङ्गमा परिवर्तन गरी पुनर्लेखन गर्नुहोस् :
मेरी साथी सहर गएकी थिई । मेरो भाइले उसलाई सहरमा देखेको रहेछ । मेरी बहिनी पनि सहरमै बसेर पढ्दै छे । यो कुरा भाइले बहिनीलाई साँझमा बताएछ ।

- (ख) दिइएको अनुच्छेदलाई द्वितीय पुरुषमा परिवर्तन गरी पुनर्लेखन गर्नुहोस् :
म कक्षा ११ मा पढ्ने विद्यार्थी हुँ । कलेजमा मेरो एक जना मन मिल्दो साथी छ । साथी मलाई माया मात्र होइन सहयोग पनि गर्छ । म दिनहुँ बाटामा साथीलाई भेट्छु ।

८. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (४)
(क) तलका गद्यांशबाट दुईओटा उद्देश्य विस्तार र त्रिधेय विस्तार पद पहिचान गरी लेख्नुहोस् :
मेरो भाइ अत्यन्त अनुशासित विद्यार्थी हो । ऊ अहिले कक्षा ११ मा पढ्छ । गतवर्ष मात्र उसले कक्षा १० उत्तीर्ण गरेको हो । ऊ डाक्टर बन्न चाहन्छ ।

अथवा

दिइएको अनुच्छेदलाई सङ्गति मिलाई पुनर्लेखन गर्नुहोस् :
मेरो भाइहरू पोखरामा बस्छ । ऊहरू निकै परिश्रमी छन् । त्योहरूलाई अरुले हिमालहरू मन पर्छ । तिमी पनि हिमाल हेर्न जान्छस् कि ?

(ख) दिइएको वाक्यलाई करण भए अकरण र अकरण भए करणमा परिवर्तन गरी अनुच्छेद पुनर्लेखन गर्नुहोस् :
साथीहरू कहिल्यै मन्दिर जाँदैनन् । सबैले सामानहरू किन्छन् ।
उनीहरू भिडभाडमा केही पनि खदैनन् । उनीहरूलाई निकै थकाइ लाग्छ ।

अथवा

दिइएका वाक्यहरूलाई प्रत्यक्ष भए अप्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष भए प्रत्यक्ष कथनमा परिवर्तन गर्नुहोस् :

(अ) साथीले मलाई केही दिन बस्न आग्रह गर्‍यो ।

(आ) रयामले रमालाई भन्यो- "तिमी कहिले आएकी हो ?"

(इ) गुरुले अनितालाई स्याबासी दिनुभयो ।

(ई) हामीले भन्यौं- "देशमा सबैले सुख पाऊन् ।"

१. दुवै प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (४ x ४ = ८)

(क) दिइएको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नको छोटो उत्तर लेख्नुहोस् :

मिथिला लोककला अत्यन्त प्राचीन र लोकप्रिय कला हो । यस कलामा मिथिला लोकमानस अनेक माध्यमहरूबाट अभिव्यक्त हुँदै आएको छ । यसको सुरुआत, संवर्धन र संरक्षणमा महिलाहरूको योगदान उल्लेखनीय छ । सामान्यतः विभिन्न माङ्गलिक अवसर पारेर घरको भित्तामा, चोक आँगनमा, भाँडाहरूमा तथा लुगाकपडामा समेत यस्ता कलाकृतिको निर्माण गर्ने गरिन्छ । मैथिल लोककलालाई भित्तेचित्र, भूमिचित्र, पटचित्र, काष्ठचित्र, वास्तुचित्र, भाण्डचित्र र व्यक्तिचित्र गरेर अध्ययन गरिएको पाइन्छ । मैथिल कलाकृतिमा सङ्कटबाट सुरक्षा र भविष्यका लागि कल्याणको कामना तथा स्वास्थ्य र समृद्धिको शुभकामना अभिव्यक्त भएको हुन्छ । मैथिल लोककलामा अल्पना निकै प्रसिद्ध छ । यो मैथिली महिलाहरूद्वारा विभिन्न माङ्गलिक अवसरमा आआफ्ना घरआँगन, ढोकाचोक आदिमा चित्रित विभिन्न आकारप्रकारको रेखाचित्र हो । अल्पनालाई घरमा आउँदा र

निस्कँदाको शुभसाइतको द्योतक मानिएको छ । यो पानीमिश्रित चामलको पिठोबाट षट्कोण, अष्टकोण र स्वस्तिक जस्ता विभिन्न आकारमा पनि बनाइन्छ ।

प्रश्नहरू

(क) मिथिला लोककलामा महिलाको कस्तो भूमिका छ ?

(ख) अल्पना किन निर्माण गरिन्छ ?

(ग) मिथिला लोककलालाई के कसरी वर्गीकरण गरिएको छ ?

(घ) माङ्गलिक र द्योतक शब्दको अर्थ लेख्नुहोस् ।

(ख) दिइएको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

मुलुकमा रहेको बेरोजगार एवम् अनुत्पादक श्रम शक्तिलाई उनीहरूको योग्यता, सिप तथा दक्षता अनुरूप अन्य विभिन्न मुलुकमा रोजगारीका लागि पठाई उनीहरूमार्फत वैदेशिक विप्रेषण आय, सिप, प्रविधि र अनुभव स्वदेशमा भित्र्याइन्छ । नेपालको अर्थव्यवस्थामा वैदेशिक रोजगारीको योगदान उल्लेखनीय रहेको छ । विगतको दशको समयमा अर्थतन्त्रका आन्तरिक पक्षहरू कृषि, उद्योग, व्यापार लगायतका क्षेत्रहरूमा नकारात्मक असर परेको अवस्थामा समेत वैदेशिक रोजगारीले निरन्तर टेवा पुर्‍याए तापनि दक्ष कामदार १.५ प्रतिशत, २४ प्रतिशत अर्धदक्ष र ७४.५ प्रतिशत अदक्ष जनशक्ति विदेशिने हुँदा नेपालले यसबाट पूर्ण लाभ लिन सकिरहेको छैन । नेपाली कामदारको मुख्य गन्तव्यका रूपमा कतार, मलेसिया, बहराइन, साउदी अरेबिया, संयुक्त अरब इमिरेट्स र कुबेत रहेका छन् । वैदेशिक रोजगार विकासको दीर्घकालीन स्रोत होइन । मुलुकभित्रै कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण एवम् व्यवसायीकरण, उद्योग क्षेत्रको विकास र बिस्तार तथा विविध स्वरोजगारीका अवसर सिर्जनामार्फत बाध्यात्मक वैदेशिक रोजगारीको अन्त्य गरी दक्ष एवम् सिपयुक्त जनशक्तिलाई मात्र वैदेशिक रोजगारीमा परिचालन गर्दै वैदेशिक रोजगारीलाई सुशिक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित गरेमा नेपालले आर्थिक विकासमा वैदेशिक रोजगारीबाट अधिकतम लाभ लिन सकिन्छ ।

(क) विप्रेषण शब्दको अर्थ कुन हो ?

(अ) रेमिट्यान्स

(इ) रोजगारी

(आ) तलब

(ई) आमदानी

(ख) नेपालको अर्थतन्त्रका आन्तरिक पक्षहरू के के हुन् ?

(अ) व्यापार र जडीबुटी

(इ) स्वास्थ्य र रोजगार

(आ) यातायात र शिक्षा

(ई) कृषि र उद्योग

(ग) विकासको दीर्घकालीन स्रोत के हो ?

(अ) वैदेशिक रोजगारी

(इ) कृषिको आधुनिकीकरण

(आ) सुरक्षित लगानी

(ई) श्रम स्वीकृति

(घ) 'वैदेशिक रोजगार विकासको दीर्घकालीन स्रोत होइन ।' भन्ने वाक्यमा 'वैदेशिक' कस्तो शब्द के हो ?

(अ) उपसर्ग व्युत्पन्न

(इ) समस्त शब्द

(आ) प्रत्यय व्युत्पन्न

(ई) द्वित्व शब्द

१०. अनुच्छेदबाट चारओटा बुँदा टिपी एक तृतीयांशमा सारांश गर्नुहोस् । (२+२=४)

सुरु सुरुमा इतिहास पनि साहित्यकै एक अङ्गका रूपमा मानिएको थियो । मानिसहरूलाई आनन्द दिलाउने तथा मनोरञ्जन प्रदान गर्ने साधनका रूपमा यसको प्रयोग गरिन्थ्यो । इतिहासका सत्य घटनालाई बढीभन्दा बढी रोचक बनाउन अनेक काल्पनिक कुरा समावेश गरिन्थ्यो । यसले गर्दा इतिहासको वास्तविकता के हो, पहिल्याउनसमेत गाह्रो पथ्र्यो । इसापूर्व पाँचौँ शताब्दीतिरका केही चिन्तकहरू इतिहासलाई तथ्यपूर्ण बनाउन प्रयत्नशील थिए । ग्रीक विद्वान् हेरोडोटसको नाम यस प्रसङ्गमा विशेष उल्लेखनीय छ । उनी इतिहासका प्रथम सिद्धान्तकारका रूपमा पनि चिनिन्छन् । हेरोडोटसपछि थुप्रै विद्वान्हरूले इतिहासलाई कथा र दन्त्यकथाभन्दा अलग ढङ्गले लेख्ने प्रयत्न गरे । हेरोडोटसकै अनुयायी थ्युसिडाइसले पेलोपोनेसियन युद्धको इतिहास आफ्नै व्यक्तिगत अवलोकन र प्रत्यक्षदर्शीको बयानका आधारमा तयार पारेका थिए । अरिस्टोटलले इतिहासलाई दार्शनिक चिन्तनका रूपमा लिएका

3) 166 155.
15
x 16
15
x 1

थिए । मध्यकालमा आएर युरोपमा इतिहासलाई धर्मसंग गाँसेर अध्ययन र परिभाषित गर्ने परिपाटी विकास भयो । सोहीँ सत्रौँ शताब्दीमा युरोपमा आएको पुनर्जागरणले भने इतिहास लेखनमा ठुलै परिवर्तन ल्यायो । यस युगमा आएको परिवर्तनले गर्दा फेरि विद्वानहरूले इतिहास लेखनलाई तथ्यपूर्ण बनाउन थाले । आधुनिक युगमा इतिहास लेखनको वैज्ञानिक पद्धतिको विकास भयो । यस युगमा प्राचीन इतिहासको खोजीको प्रक्रिया पनि तीव्र भयो र इतिहास एउटा छुट्टै विधाका रूपमा स्थापित भयो ।

११. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (४)

(क) आफूले छात्रवृत्ति पाउनुपर्ने उचित कारणहरू दसाउँदै क्याम्पस प्रमुखलाई सम्बोधन गरेर छात्रवृत्तिका लागि निवेदन लेख्नुहोस् ।

(ख) तपाईंको कोही आफन्तले लोक सेवा आयोगको परीक्षामा सफलता हासिल गरी सरकारी सेवामा प्रवेश गरेको अवसरमा लेखिने बधाई तथा शुभकामना पत्र तयार पार्नुहोस् ।

१२. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (४)

(क) तपाईंको क्याम्पसले आफ्नो वार्षिकोत्सवका अवसरमा आयोजना गरेको पुरस्कार वितरण समारोहका विविध गतिविधि समेटि १५० शब्दसम्मको एउटा प्रतिवेदन लेख्नुहोस् ।

(ख) विदेश मोह त्यागौँ देश विकासमा लागौँ विषयमा १५० शब्दसम्मको वक्तृता तयार पार्नुहोस् ।

१३. नेपाली समाजमा विद्यमान महिला हिंसा कसरी कम गर्न सकिएला ? १२५ शब्दसम्ममा आफ्नो प्रतिक्रिया लेख्नुहोस् । (४)

१४. कुनै दुई प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् । (४ x ४ = ८)

(क) दिइएको कवितांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :
डिगर्चामा डोब तिप्रो चिसो हिउँभित्र होला
वेत्रावती किनारभरि पौरखको चिनो होला
वीर पुर्खा ! तिमीलाई मितेरीले मात्रै बाँध्यो
सागर तरी संसारभरि वीर गोर्खा रगत बग्यो ।

प्रश्नहरू:

(क) हामीले हाम्रा पुर्खाको गौरव कसरी जोगाउन सक्छौं ?

(ख) 'सागर तरी संसारभरि वीर गोर्खा रगत बग्यो ।' यस कथनको तात्पर्य के हो ?

(ख) दिइएको निबन्धांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर लेख्नुहोस् :

विहङ्गम दृष्टिले विचार गर्दा सम्पूर्ण पृथ्वी एउटा घर हो, गृह हो । यहाँ जल, स्थल, वायु, आकाश र तेज (प्रकाश) यी पाँच तत्त्व (पञ्चतत्त्व) का बिच जलचर, स्थलचर, नभचर र सबै चराचर आफ्नो जीवन बिताउँदछन् । पृथ्वीलाई छोडेर अन्य ग्रहमा जीवात्माको अस्तित्व भेटिएको छैन । त्यसैले हामी सबैले यहीँ बाँच्नुपर्छ, यहीँ मर्नुपर्छ । यो सिवाय अरु जाने ठाउँ छैन । पृथ्वीको पारिस्थितिक प्रणालीलाई बिथोलिएको भने हाम्रो अस्तित्व सङ्कटमा पर्छ । हालका दिनमा जलवायु परिवर्तनका विषयमा विशेष गरेर वायुमण्डल प्रदूषणका कारण पृथ्वी सतह अप्रत्यासित ढङ्गले तात्ने क्रमलाई लिएर विशेष चिन्ता र चासो हाम्रो सामु तेर्सिएको छ ।

प्रश्नहरू

(क) पृथ्वी नै सबैको साझा घर हो, कसरी ?

(ख) वायुमण्डल प्रदूषणका कारण पृथ्वीको सतह अप्रत्यासित ढङ्गले तात्ने क्रमलाई लिएर किन चासो र चिन्ता बढेको छ ?

(ग) दिइएको संवादांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

हामीले त नेपालको कृषि क्षेत्रमा रहेका परम्परागत ज्ञान र अनुभवलाई जोगाउनुपर्ने छ । हाम्रा पुर्खाहरूले जोगाएर हामीलाई सुम्पेका बिजबिजन हराउँदै गएका छन्, भविष्यका लागि तिनको संरक्षण र प्रवर्धन गर्नुपर्ने छ । कृषि कर्मलाई सम्मानित कर्मका रूपमा स्थापित गर्नुपर्ने छ । तर के गर्नु ? नेपालको करिब दुई तिहाइ जनसङ्ख्या कृषि क्षेत्रमा आश्रित छन् तैपनि आजका प्रायः विद्यार्थीले आफूलाई भोलिको किसान भन्ने सोचेको छैन । कृषिकै अध्ययन र अनुसन्धानमा

लागेका कृषि वैज्ञानिकहरू, नीति निर्माताहरू, जिम्मेवार पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरू वा कृषि अभियन्ताहरूले पनि आफ्ना सन्तानलाई किसान बनाउन खोजेका छैनन् । पढेलेखेको मान्छेले म अब कृषि कर्म अपनाउँछु भनी निर्णय लियो भने त्यसलाई अर्कै नजरले हेर्ने वातावरण छँदै छ । यो मनोविज्ञानलाई नबदलेसम्म हामी कसरी समृद्ध बन्न सक्छौं र ?

प्रश्नहरू

(क) हाम्रा मौलिक बिजबिजन कसरी जोगाउन सकिन्छ ?

(ख) कृषिकर्मलाई सम्मानित कर्मका रूपमा स्थापित गर्ने के के गर्नुपर्ला ?

१५. कुनै एक प्रश्नको समीक्षात्मक उत्तर दिनुहोस् । (८)

(क) 'गाउँको माया' कथामा हाम्रो समाजका के कस्ता पक्षलाई प्रस्तुत गरिएको छ ? विवेचना गर्नुहोस् ।

(ख) सत्यनिष्ठा र समतामूलक समाजको स्थापनामा योगमायाले दिएको योगदानको चर्चा गर्नुहोस् ।

१६. दिइएका मध्ये कुनै एक शीर्षकमा २५० शब्दसम्ममा नघटाई निबन्ध लेख्नुहोस् । (८)

(क) वातावरण प्रदूषण : आजको जटिल समस्या

(ख) कम्प्युटर शिक्षा : आजको आवश्यकता

(ग) मेरो जीवनको लक्ष्य

***